

Socialmedicinsk tidskrift

Sjuttonionde årgången nr 2 2002

Redaktion

Ingvar Karlberg, redaktör och ansv. utgivare,
Ann Appelgren, redaktionssekreterare

Socialmedicinsk tidskrifts styrelse/nätverk

Peter Allebeck, prof i socialmedicin, Göteborg
Kristina Alexandersson, univ. lektor, Linköping
Preben Bendtsen, doc, socialmedicin, Linköping
Kerstin Ekberg, prof vid RAR, Linköping
Jan Ekholm, prof i medicinsk rehab, Stockholm
Sven-Olof Isacson, prof i socialmedicin, Malmö
Leif Svanström, prof i socialmedicin, KI, Sthlm
Ragnar Westerlig, doc. i socialmedicin, Uppsala

Anhörigas roll i äldrepolitiken

Detta temanummer av Socialmedicinsk Tidskrift ägnas åt anhörigas roll inom den del av äldrepolitiken som handlar om vård och omsorg. Den grundläggande idén med ett temanummer om anhöriga är att förmedla kunskap, skapa debatt och inspirera till handling. Det innebär att artiklarna inte uteslutande bygger på forskning utan även belyser statsmakternas agerande och den praktiska verksamheten. För att underlätta den fortsatta läsningen återges här definitioner av tre begrepp med anknytning till insatser för äldre människor som inte klarar den dagliga livsföringen utan hjälp. Det gäller begreppen *anhörig*, *anhörigomsorg* och *anhörigstöd*. Definitionerna är hämtade från regeringens proposition 1996/97:124 med förslag till ändringar i socialtjänstlagen, där socialtjänstens roll i förhållande till "närstående" som vårdar långvarigt sjuka, äldre och människor med funktionshinder slås fast i en ny bestämmelse.

Med *anhörig* menas den person som inom familje- eller släktkretsen bistår en annan. Som motiv för att i lagtexten använda det vidare begreppet närstående i stället för anhörig anges att det ibland förekommer att också grannar och vänner träder in i anhörigas ställe och antar "funktionen" som anhörig. Med *anhörigomsorg* menas olika former av hjälpinsatser som ges av anhöriga till personer som på grund av sjukdom eller funktionshinder behöver sådana i sin dagliga livsföring. Och med *anhörigstöd*

(eller stöd till anhöriga) menas slutligen olika insatser som primärt syftar till att fysiskt, psykiskt och socialt underlätta den anhöriges situation.

Temanumret inleds med en artikel om synen på våra gamla och åldrandet, som i hög grad bestämmer äldre människors villkor i samhället. Därefter följer en artikel om familjens roll, där svenska förhållanden jämförs med förhållanden i några andra EU-länder. Båda artiklarna är författade av docent Lars Andersson i samarbete med undertecknad. Ett annat bidrag av docent Lars Andersson handlar om äldre människors önskemål i fråga om vårdgivare. Den fråga som ställs är i vilken utsträckning äldre människor föredrar att få hjälp av samhället eller av anhöriga. Efter dessa inledande artiklar följer en artikel om anhängvårdens omfattning i Sverige författad av Lennarth Johansson och professor Gerdt Sundström, som visar att anhörigas insatser ökar och växer i betydelse för äldre människors möjligheter att bo kvar hemma. Hur anhörigas expertkunskap kan användas som utgångspunkt för samverkan och individuellt stöd behandlas i en artikel av docent Ulla Lundh och professor Mike Nolan, som i sin artikel bl.a. myntar begreppet "vårdtagarkunskap". Därefter speglas villkoren för tre olika grupper av anhöriga – anhöriga till personer med demenssjukdom med Britt Almberg och Wallis Jansson som författare, anhöriga till personer som drabbas av stroke med Kerstin Hulther Åsberg och Lennarth Johansson som författare och anhöriga till äldre invandrare av Anders Bergh. Samtliga tre artiklar tar upp frågan om behovet av mer traditionella stödformer som avlösning i hemmet och ekonomisk ersättning. Den frågan är inte lika central i nästföljande artikel författad av Lennart Magnusson, projektledare för Äldre Väst Sjuhärad vid Högskolan i Borås, som tillsammans med fyra av sina medarbetare vid Institutionen för vårdvetenskap redovisar anhörigas erfarenheter av ny informations- och kommunikationsteknologi i EU-projektet ACTION. Därefter följer en artikel om statens satsning på projektet Anhörig 300, som mycket kortfattat beskriver var vi står idag. Denna artikel är skriven av Britt Almberg och Karin Hellqvist, som tillsammans ansvarat för Socialstyrelsens handläggning av Anhörig 300. Allra sist vänder vi blicken mot framtiden där Lennarth Johansson reflekterar över hur framtiden kan komma att te sig för anhöriga och andra närstående som idag drar ett tungt lass inom vården och omsorgen.

Marita Minell

Gästredaktör för detta temanummer är socionom Marita Minell som tidigare har arbetat med äldrepolitik för framtiden inom regeringskansliet. Hon är idag anställd vid Socialstyrelsen för att bl a arbeta med prioriteringsfrågor och omvärldsanalyser på äldreområdet.